

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/niemcy/100800,Maczkow-Ziemia-dana-Polakom-na-chwile.html>

Polacy w Maczkowie. Fot. z zasobu AIPN

ARTYKUŁ

Maczków. Ziemia dana Polakom na chwilę

Autor: PAWEŁ GŁUSZEK 08.05.2023

Miejscowość Haren w brytyjskiej strefie okupacyjnej w Niemczech, przemianowana na „Maczków”, przez pewien czas była namiastką wolnej ojczyzny dla Polaków przebywających w tym rejonie – zarówno żołnierzy, jak i byłych robotników przymusowych, jeńców wojennych oraz więźniów obozów koncentracyjnych.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej dawna Trzecia Rzesza została podzielona na 4 strefy okupacyjne: amerykańską, brytyjską, francuską i sowiecką. W ramach brytyjskiej strefy okupacyjnej, niewielki obszar w Dolnej Saksonii, tzw. Emsland, przekazano w zarząd Polakom. Pod ich kontrolą znalazły się rolnicze tereny w pobliżu granicy niemiecko-holenderskiej, u ujścia rzeki Ems. Taką decyzję podjął 31 maja 1945 r. premier Wielkiej Brytanii Winston Churchill.

W skład obszaru znajdującego się pod nadzorem polskich żołnierzy z 1. Dywizji Pancерnej gen. Maczka i 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej gen. Sosabowskiego, weszły niemieckie powiaty Aschendorf, Meppen i Lingen oraz hrabstwa Bentheim, Bersenbrück i Cloppenburg w Dolnej Saksonii oraz Leer we Wschodniej Fryzji. Było to w sumie około 6,5 tysiąca kilometrów kwadratowych.

**Naczelnny dowódca sił alianckich
generał Dwight Eisenhower i
dowódca polskiej 1. Dywizji
Pancernej generał brygady
Stanisław Maczek podczas
inspekcji oddziałów polskich w
Holandii, listopad 1944 r. Fot. z
zasobu AIPN**

Okruch Polski

Do regionu przybywali Polacy z całych Niemiec: byli robotnicy przymusowi, jeńcy wojenni i więźniowie obozów koncentracyjnych. Umieszczano ich w obozach dla repatriantów lub dawnych obozach dla jeńców wojennych. 19 maja 1945 r. wysiedlono około tysiąca niemieckich rodzin z miasteczka Haren i w to miejsce przesiedlono około 5 tysięcy Polaków (w tym m.in. 1728 żołnierzy AK, które po zakończeniu Powstania Warszawskiego trafiły do obozu w Oberlangen, wyzwolonego w 1945 r. przez 1. Dywizję Pancerną gen. Maczka). Wysiedleni Niemcy musieli pozostawić cały swój dobytek (m.in. żywność, ubrania, meble, sprzęty). Zamieszkali w sąsiednich gminach na terenach wiejskich.

4 czerwca (według innych źródeł – 24 czerwca) niemiecką nazwę miasta Haren zamieniono na Maczków, na cześć gen. Stanisława Maczka. Maczków miał polskiego burmistrza, szkoły podstawowe, gimnazjum, liceum i szkołę zawodową. Działał Uniwersytet Ludowy, kino, dwa teatry, polska straż pożarna i kluby sportowe. Wydawano polską prasę. Działała polska parafia. W Maczkowie urodziło się 497 Polaków, było 289 ślubów i 101 pogrzebów. W mieście mieszkali m.in. Józef Szajna i Leon Schiller.

Polacy w Maczkowie. Fot. z zasobu AIPN (przekazane przez Stanisława Nogala)

Polacy w Maczkowie. Fot. z zasobu AIPN (przekazane przez Stanisława Nogala)

Iluzja samorządności

Emsland nie był odrębną polską strefą okupacyjną. Porządku i bezpieczeństwa pilnowali polscy żołnierze, ale administracyjnie obszar podlegał Brytyjczykom. Oni decydowali o większości spraw m.in. o wysiedleniach, rekwizycjach i handlu na tym terenie.

Przeciwko istnieniu polskiej „strefy” w Niemczech protestowali Sowieci, domagając się od Brytyjczyków jej

likwidacji. Nie do zaakceptowania był dla nich fakt istnienia na zachodzie polskich władz państwowych. Opór stawiał Sowiecom premier Wielkiej Brytanii Winston Churchill. Jednak w 1946 r. brytyjska polityka uległa zmianie. Po uznaniu przez aliantów zachodnich rządu komunistycznego w Warszawie, Brytyjczycy zaczęli wycofywać polskie wojsko z Emsland. We wrześniu 1948 r. ostatni polscy mieszkańcy opuścili Maczków. Niemcy powrócili do Haren.

Polacy w Maczkowie. Fot. z zasobu AIPN (przekazane przez Stanisława Nogala)

Polacy w Maczkowie. Fot. z zasobu AIPN (przekazane przez Stanisława Nogala)

Polacy w Maczkowie. Fot. z
zasobu AIPN (przekazane przez
Stanisława Nogala)

Dokumenty zostały przekazane do Oddziałowego Archiwum IPN w Poznaniu w ramach akcji **Archiwum Pełne
Pamięci**

COFNIJ SIĘ